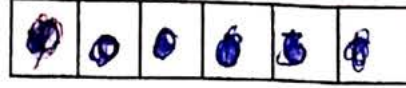

DAY — **12**

SEAT NUMBER

2020 III 05

1100

J-399

(M)

ECONOMICS (49)

Time : 3 Hrs.

(4 Pages)

Max. Marks : 80

- सूचना :** (१) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 (२) आवश्यक त्या ठिकाणी कोष्टके / आकृत्या काढा.
 (३) उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (४) सर्व मुख्य प्रश्नांची उत्तरे नवीन पानांवर लिहावीत.

- प्र. १. (अ) प्रश्नांखाली कंसात दिलेल्या पर्यायांतील योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा : (५) [१६]**
- (१) सूक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे ----- समतोलाचा दृष्टिकोन होय.
 (आंशिक / सर्वसाधारण / एकूण / बहुचलीय)
- (२) कनिष्ठ वस्तूंसाठी मागणीची उत्पन्न लवचिकता ----- असते.
 (सकारात्मक / नकारात्मक / शून्य / एकापेक्षा जास्त)
- (३) सरकारने केलेली गुंतवणूक ----- गुंतवणूक होय.
 (प्रेरित / स्वायत्त / स्थूल / अनियोजित)
- (४) ----- हे व्यापारी बँकांचे प्राथमिक कार्य आहे.
 (रोख्यांची खरेदी-विक्री / ठेवी स्वीकारणे / सुरक्षा कप्पा / पतपत्र देणे)
- (५) सरकारी महसूल सरकारी खर्चापेक्षा जास्त असेल, तर त्याला -----
 अंदाजपत्रक म्हणतात.
 (शिलकीचे / समतोल / तुटीचे / असमतोल)

0 3 9 9

(ब) खालील 'अ' व 'ब' गटांतील शब्दांच्या योग्य जोड्या जुळवा :

(५)

'अ' गट

'ब' गट

(अ) पेन व शाई	८	(१) घटक खर्चानुसार पद्धत
(ब) पूर्ण लवचिक पुरवठा	५	(२) नफा
(क) संयोजकाचा मोबदला	२	(३) संयुक्त मागणी
(ड) उत्पन्न पद्धत	१	(४) व्याज
(इ) पतनियंत्रण	६	(५) आडवा पुरवठा वक्र
		(६) व्यापारी बँक
		(७) उभा पुरवठा वक्र
		(८) मध्यवर्ती बँक

(क) खालील विधाने 'बरोबर' आहेत की 'चूक' ते लिहा :

(६)

- (१) चैनीच्या वस्तूंची मागणी लवचिक असते.
- (२) पुरवठा व किंमत यांच्यात अप्रत्यक्ष (indirect) संबंध असतो.
- (३) पूर्ण स्पर्धेत वस्तू एकजिनशी नसतात.
- (४) पैशाच्या मदतीने राष्ट्रीय उत्पन्नाचे मापन करणे शक्य होते.
- (५) व्यापारी बँका आधुनिक अर्थव्यवस्थेचा कणा आहेत.
- (६) मध्यवर्ती बँक व्यापारी बँकांचा अंतिम ऋणदाता म्हणून कार्य करीत नाही.

प्र. २. (अ) खालील संज्ञांच्या व्याख्या लिहा 'किंवा' त्यांच्या संकल्पना स्पष्ट करा
(कोणत्याही तीन) :

[१२]

(६)

- (१) सूक्ष्मलक्षी अर्थशास्त्र
- (२) सीमांत खर्च
- (३) नैसर्गिक मक्तेदारी
- (४) संयोजक
- (५) सर्वसाधारण समतोल
- (६) निरसन केंद्र

(ब) खालील विधानांची कारणे द्या 'किंवा' विधाने स्पष्ट करा (कोणतीही तीन) : (६)

- (१) सूक्ष्मलक्षी अर्थशास्त्र हे मूल्यसिद्धांत म्हणूनही ओळखले जाते.
- (२) उपयोगिता नैतिकदृष्ट्या तटस्थ असते.
- (३) जीवनावश्यक वस्तूंची मागणी अलवचिक असते.
- (४) निवृत्ती वेतन हे हस्तांतरित उत्पन्न होय.
- (५) बचत हे उत्पन्नाचे फलन आहे.
- (६) सरकारची बँक म्हणून मध्यवर्ती बँक सरकारचा निधी हस्तांतरित करते.

प्र. ३. (अ) खालील संज्ञांमधील फरक स्पष्ट करा (कोणतेही तीन) :

(६) [१२]

- (१) वैयक्तिक मागणी व बाजार मागणी
- (२) पुरवठ्याचा विस्तार व पुरवठ्याचा संकोच
- (३) विभाजन पद्धत व राशी पद्धत
- (४) वैयक्तिक उत्पन्न व व्ययशक्य उत्पन्न
- (५) पूर्ण वजनाची (full bodied) नाणी व गौण (token) नाणी
- (६) प्रत्यक्ष कर व अप्रत्यक्ष कर

(ब) संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

(६)

- (१) सूक्ष्मलक्षी अर्थशास्त्राचे महत्त्व
- (२) मागणीची किंमत लवचिकता मोजण्याची भौमितिक पद्धती
- (३) शुद्ध स्पर्धेची वैशिष्ट्ये
- (४) संयोजकाचे गुण

प्र. ४. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतीही तीन) :

[१२]

- (१) घटत्या सीमांत उपयोगितेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (२) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- (३) समग्रलक्षी अर्थशास्त्राची व्याप्ती (scope) व अभ्यासविषय स्पष्ट करा.
- (४) उपभोग फलनावर परिणाम करणारे व्यक्तिनिष्ठ घटक स्पष्ट करा.
- (५) कर्जाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- (६) भांडवली अंदाजपत्रकाचे भांडवली प्राप्ती आणि भांडवली खर्च हे भाग स्पष्ट करा.

प्र. ५. खालील विधानांशी आपण सहमत 'आहात' किंवा 'नाहीत' ते सकारण स्पष्ट करा (कोणतीही तीन) :

[१२]

- (१) उपयोगितेची अनेक वैशिष्ट्ये आहेत.
- (२) वस्तूच्या मागणीवर अनेक घटक परिणाम करतात.
- (३) पुरवठा नियमाला कोणतेही अपवाद नाहीत.
- (४) पैशाची अनेक दुय्यम कार्ये आहेत.
- (५) व्यापारी बँका अनेक प्रकारची सामान्य उपयोगी कार्ये पार पाडतात.
- (६) मध्यवर्ती बँक ही बँकांची बँक म्हणून कार्य करत नाही.

प्र. ६. खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा (कोणतीही दोन) :

[१६]

- ~~(१)~~ 'मागणीचा नियम' त्याच्या गृहीतांसह स्पष्ट करा.
- ~~(२)~~ 'मागणीची लवचिकता' म्हणजे काय? मागणीच्या लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ~~(३)~~ 'राष्ट्रीय उत्पन्न' म्हणजे काय? राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या गणनेतील सैद्धांतिक अडचणी स्पष्ट करा.
- ~~(४)~~ 'समग्र पुरवठा' म्हणजे काय? समग्र पुरवठा निर्धारित करणारे घटक स्पष्ट करा.

